

## Slovensko slovstvo.

\* *XI. leto Jezičnika ali Metelko v slovenskem slovstvu*, spisal J. Marn, prišlo je, kakor prejšnji tečaji, v posebni knjižici ravnokar na svetlo, katera je na prodaj pri knjigarji Gerberju v Ljubljani, kjer se tudi še nekaj zvezkov zadnjih 3 let o Metelku skupaj dobí po 1 gold.

Prof. Marn, ki je po „Danici“ leta 1871—1873 iz slovaškega narečja poslovenil knjigo „Vitazstvo svateho križa, spisal J. Munkaj“, je po „Učit. Tovaršu“ v ravno teh 3 tečajih sestavil slovstveno delovanje Metelkovo, za katero so mu iz srca hvaležni vsi rodoljubi, ki znajo ceniti neprecenljive zasluge Metelkove za slovstvo slovensko. V Marnovih spisih stoji neumrlí Metelko pred nami prav tako kakor je bil in kakor je delal, in to, kar je delal, ne beremo v suhoparnih člankih, ampak v zanimivih spisih, ki jih spisati more le mož, kakor je učeni prof. Marn, ki ima popolno znanstvo v slovstvu slovenskem, in kar je ž njim v dotiki, in kateremu očesa ne slepi strastna strankarija. — Ko pa hvalo dajemo pisatelju Metelkovega delovanja, ne moremo si kaj, da ne bi izrekli hvale tudi „Učit. Tovaršu“, ki nam je kot izvirnike prinesel že 11 tečajev „Jezičnika“. Mislímo, da ne bi trebalo našim rodoljubom posebno priporočati, naj krepko podpirajo take časnike, ki namesti praznih plev svojim bralcem donašajo jedernato tvarino.

## Deželni zbori.

### Deželni zbor Tirolski.

V 3. seji je vlada zboru v obravnavo predložila 3 šolske predloge, katere so že večidel vpeljane drugod, na Tirolskem pa še ne, namreč postava o šolskem nadzorstvu, postava o napravi, vzdrževanju in obiskovanju ljudskih šol, in postava o uravnavi pravnih razmer učiteljev. — Huda borba je bila o prošnji dveh kaplanov deželne fare za draginsko doklado, o kateri poslanec Greuter predlaga, naj se vsacemu dovoli 100 gold. na leto; liberalci pobijajo ta predlog, češ, naj bi se bila prošnjika oglasila za državno subvencijo, ki jo je ministerstvo ponujalo; pravični predlog Greuterjev vendar obvelja.

### Tržaški deželni zbor.

V 2. sejo je deželni odbor prinesel 7 predlogov, izmed katerih naj omenimo sledeče: zahteva naj se pravoznanska fakulteta z Italijanskim učnim jezikom; požene naj se za samostojno železnico iz Koroškega čez Loko v Trst; poseben odsek naj študira zgodovinske pravice Tržaškega mesta.

### Deželni zbor Gališki.

5. dne t. m. je knez Czartoryski s 14 družniki dežel. zboru izročil oporeko zoper direktne volitve.

### V Brnskem deželnem zboru

se je deželni glavar nekega pisma, ki mu ga je izročil dr. Pražak z 26 slovanskih poslancev, in ki razlaga, zakaj da so vstopili v zbor, tako vstrašil, da si ne upa dovoliti, da se pismo v zboru bere! Kako se končá ta stvar, ni še gotovo.

### Deželni zbor Goriški.

Sporočilu o razpravah deželnega zbora Goriškega (v šte. 49. „Novic“) naj dodamo gledé 2. in 3. seje (26. in 27. novembra) še te le reči: V 2. seji je podal Del Torre to-le interpelacijo: „Kaj je storila ali misli

storiti vlada, da pride v okom prelomljenjem postave od 24. maja 1869. leta po javnih organih, ki sedé v deželni in okrajnih cenilnih komisijah, in, če misli ona prevzeti odgovornost za svoje organe. — V 3. seji se je obravnaval kot nujen nasvet dr. Pajer-jev, naj bi poslal deželni zbor ministerstvu finance peticijo za odpuščenje davkov v tistih krajih, kateri zaradi slabe letine največ trpé, in pa prošnjo za denarno pomoč kmetom in rokodelcem. (Deželni glavar grof Coronini ima nesti peticijo v Beč.)

— 4. seja je bila 3. decembra popoldne. Najvažniši zadevi ste bili 2 šolski reči. Prebral se je dolg minist. razpis, s katerim se rešuje lanska prošnja deželnega zbora zaradi narodnih kot učnih jezikov v tukajšnjih srednjih šolah. Ministerstvo nam prodaja škorpiona za jajce. Bolj strogo, nego kedaj popred, se poudarja potrebnost nemškega jezika, češ, da so tu 3 (!!) narodnosti in da — ko bi se hotelo vstreči vsem trem, moralo bi se napraviti troje narodnih učilišč!! (V naši deželi, prav za prav v mestu Gorici, štejemo samo 1% Nemcev, in še teh večidel tujih. In tem na ljubo morajo biti vse srednje šole nemške in v te morajo hoditi tudi italijanski in slovenski otroci!! Recite raji: „Wer die Macht hat, der hat das Recht“; pa prizanesite nam sè svojimi razlogi). V razpisu se navajajo sicer tudi politíski in znanstveni razlogi. Naš zbor se je v tej reči vrlo obnesel. Edinoglasno je sklenil, ustaviti se temu razpisu. Dotično očitánje ima sestaviti poslanec Dottori. — Druga stvar te baže je nasvèt deželnega odbora zastran preuredbe nekaterih paragrafov novih deželnih šolskih postav. Sestavljen je novi načrt postave na podlagi mnogih prošinj in pritožeb došlih s Krasa in laškega okraja in pa na podlagi poizvedeb dež. odbora. Prenaredbe se sučejo sploh krog finančnih zadev, zidanja in vzdrževanja šol, učiteljskih plač i. dr. t. r. — Ta nasvèt bo prevdarjal ves zbor, kot odsek. (To se letos večkrat ponavlja, da se celi zbor za odsek konstituira.) — Deželni odbor je podal tudi načrt postave zastran odrajanja primernih odstotkov od dedšin za penzijo učiteljsko denarnico. — Rešili so se proračuni nekaterih zalogov.

V 5. seji, 5. t. m. (dopoldne) je bil zanimiv nasvèt poslanca Dolijaka, mereč na to, da bi 4 deželni odbor-niki brezplačno službo opravljali in bili le bolj votanti; delala in poročevala pa naj 2 plačana tajnika. Ta ideja je že stara in se je že pred leti na to mislilo; ali se ta pot vresniči, pokaže se v kratkem. (Nekateri Lahí so menda za to.) — Prihodnja seja bo v sredo, 10. dne t. m. — V 4. in 5. seji je predsedoval dr. Pajer; grof Coronini je bil kot poslanec za cesarjev jubilej na Dunaji.

### Deželni zbor Koroški.

Pomina vreden je novi dokaz iz Celovškega deželnega zbora, kako nemčurji ravnopravnost časté. V prvi seji je ponovil pri razgovoru o tiskanji steno-grafičnih zapisnikov sèj gosp. poslanec Einspieler svoj že četrtnkrat stavljeni predlog, da bi se slovenskim in mešanim občinam vsaj zapisnik meritoričnih zbornih sklepov „ex offo“ pošiljal. Gosp. Einspieler je rekel, da mu je osoda njegovega predloga že naprej znana, vendar je zagotovil, da pozná pravice in želje svojih volilcev in da se mu zdi sveta dolžnost, braniti pravice svojih volilcev in sporočati njihove želje. — Vendar popusti pot, katero je dozda vselej brez uspeha hodil, in nastopi pot zahtevanja. Svojo tirjatev je vpíral najprej na znani § 19. tem. državnih postav, čegar besede so gotovo vsakemu znane. Potem je naslanjal svojo tirjatev na število Koroških Slo-

vencev. Po zadnji štetvi leta 1869 šteje Koroško 336.000 prebivalcev, med njimi 118.000 Slovencev. Dobro tretjine prebivalstva bi deželni zbor ne mogel in ne smel prezirati. — Slednjič je opiral svojo tirjatev na podlago davkov, katere plačujejo Slovenci na Koroškem. Neposrednjega davka plačuje Koroško nad 1 milijon in 120.000 gold., izmed katerih pride na Slovence 401.000 gld., toraj čez tretjino. Če se prištevajo neposredni davki, 78% deželne in velike občinske priklade, pride Slovincem gotovo čez 2 milijona gold. davka plačati. Zdaj pa na to še krvavi davek! Pri vsaki vojaški nabiralni komisiji se lahko izve, da Slovenci, ki so skoro vsi sposobni za vojaščino, dosti več od dobre tretjine potrebnih novincev dajo. Za take krvave in denarne žrtve je Slovincem gotovo pravica zahtevati, da se tudi na njihov jezik ozir jemlje. Govornik tudi opomni, da se toliko govori o „razvoji ustave“. Naj se pa vendar rajši enkrat začne po temeljnih državni postavah ravnati. — Dalje sta izreka „omika ljudstva“ in „prid ljudstva“ vsakemu liberalcu na jeziku. Vsak pameten človek pa mora prevedeti, da je prava omika ljudstva in na to vtemeljen prid ljudstva mogoč le na podlagi maternega jezika. Nemcem se je dalo leta 1872. celih 74 tiskanih pól; naj bi se dali tretjini Slovencev vsaj najmanj 1—2 tiskani pól, kolikor bi bilo treba za zapisnik meritoričnih sklepov deželnega zbora. — Ta gotovo zmerni in postavno opravičeni predlog še toliko podpore ni dobil, da bi bil prišel do posvetovanja!! Podpirajoči ga vstali so le Einspieler, knezoškof, Pongrac in Jäger. Potem je bil enak prizor, kakor v državni zbornici po izvrstnem govoru poslanca Hermana; — nastala je veselost in smeh!

#### Deželni zbor Kranjski.

V 3. seji dné 6. decembra je najprej obljubo storil novo izvoljeni Idrijski poslanec Anton vitez Gariboldi. — Potem je deželni glavar poročal, da je presvitli cesar preprijazno sprejel adresno deputacijo vsled 25letnega vladanja in dovolil, da iz tega vzroka osnovana ustanova se imenovati sme cesar Franc Jožefovo ustanovo za obrtnijske šole na Kranjskem; na poziv deželnega glavarja ves zbor zakliče Njegovemu Veličanstvu trikrat slava! — C. kr. deželni predsednik pa dá prebrati cesarjevo pismo dne 3. decembra do ministerskega predsednika vsled 25letnega vladanja v nemškem in slovenskem jeziku; deželni glavar prosi c. kr. deželnega predsednika, naj presvitlemu cesarju zagotavlja udanost in zvestobo dežele Kranjske. — Poslancu Karolu Rudežu se dovoli odpust za 14 dni. — Potem se izroči finančnemu odseku prošnja diurnistov deželnega odbora za zboljšanje plače od 1 gld. na 1 gold. 50 kr., — prošnja Kranjskega nemškega učiteljskega društva za enakomerno plačo Kranjskih ljudskih učiteljev z učiteljem v dolnji Avstriji in prošnja slikarja Janeza Šubica za podporo. Peticijskemu odseku se izroči prošnja društva rudarskih akademikov v Leoben-u za podporo, gospodarskemu odseku pa prošnja posestnikov občin Vrhnika, Blatna Brezovica, Bevke, Log, Dragomer, Gorice in Brezovica, da naj se deželni zbor potegne za naglo izvršitev Cornovega grabna na Ljubljanskem močvirju ali vsaj družih potrebnih kanalov. — Prebralo se je potem vabilo Ljubljanske čitalnice k „besedi“ na spomin rojstnega dné Prešernovega. — Dalje je deželni odbor potrdil volitev deželnega poslanca Jožefa Brauneta. — Poročilo deželnega odbora o napravi ponavljalnih šol na Kranjskem se po nasvetu dr. Coste izroči posebnemu odseku, v katerega so bili izvoljeni dr. Bleiweis, Lavrenčič, Toman, Pintar,

Deschmann, Braune in pl. Langer. — Potem je deželni odbor dovolil funkcijske doklade pri zemljiški odvezi služečih političnih uradnikov in konečno se je še poročilo deželnega odbora zarad ustanovitve deželne zaloge slovenskih šolskih knjig izročilo finančnemu odseku.

#### Mnogovrstne novice.

\* *Pisem po poštah preteklo leto 1872* je v našem cesarstvu (brez Ogerskega) šlo čez 189 milijonov, korespondenc-kart čez 15 milijonov, časnikov čez 52 milijonov. Druzi stvari: paketov z denarjem ali ne z denarjem je šlo po vrednosti za 2670 milijonov gold. — Kolikošen razloček o pisarijah in poštnih pošiljativah med nekdanj in zdaj! Res, da živimo v papirnatem veku.

\* *Kolera* se je v Mnihovem (München) na Parskem iznova tako hudo začela, da mislijo deželni zbor odložiti.

\* *Vinska letina na Laškem* je po poročilu Laškega kmetijskega ministerstva bila v 178 občinah prav dobra, v 649 dobra, v 1903 srednja, v 2197 slaba, v 1701 prav slaba. Bolja kakor lansko leto je bila v 1273 občinah, enaka lanski v 825, slabeja v 4557.

\* *Konjskega mesa na Francoskem* pojedó čedalje več. V Parizu so meseca julija, avgusta in septembra (tedaj v 3 mesecih) zaklali 1558 kónj, lani v tem času le 1046. V Parizu je 40 mesnic za konjsko meso, cena konjskega mesa pa je od lanskega leta od 30 do 50 frankov poskočila na 130 do 150 frankov pri konji.

#### Naši dopisi.

Iz Gorice 7. dec. — Vaš dopisnik s Krasa je gosp. poslanca barona Tacco-ta, vsaj kar se tiče tega, da je stopil v klub „naprednjaški“ (ne h Kronawetterjevem demokratom), preostro sodil. Kakor se zdi, je to le taktika, le oportunna politika, da pridobi tam kak glas za kak nasvet naših poslancev v materijalnih zadevah. (V narodnih in političnih v sedanjem stanu reči naši poslarci že tako nič ne dosežejo.) Vsak pa naj sodi to postopanje, kakor mu je ljubo. — Čitali ste gotovo o petardah, ki so počile in ne počile 1. decembra v Gorici. Po pravici povem, da nikakor nismo pričakovali teh otročarij — po sprijaznjenji kralja Viktora Emanuela z našim cesarjem. Karakteristično v več ozirih je pa to, da so si nekateri prizadevali širiti glas, da je petardo „Concordiji“ položil slovensk študent!! Policija in sodnija stvar že preiskujete. Gotovo je, da petarde Goriške so v zvezi s Tržaškimi. — Električna svetloba 1. decembra zvečer z mostovža cerkve sv. Ignacija na Travniku bila je tako borna, da bi bilo bolje, ko bi se bila opustila. Mesto je bilo prvi večer vse razsvetljeno, drugi večer samo Travnik. Edini transparent je bil na oknu nadškofijske kapele z napisom „Deus conservet eum et imperium ejus“ (Bog ohrani njega — cesarja — in cesarstvo njegovo). Na sredi je bila cesarjeva podoba; nad njo Božje oko. — Krasni so bili umetni ognji na gradu (2. nov.). — Dne 1. decembra je bil občni zbor v čitalnici. Nazočih 71 udov. Ker je bil izvoljen (z 38 glasovi) dr. Tonkli za predsednika, zdržali so se „mladi“ voljenja družih odbornikov; 40 društvenikov je volilo potem 5 starih in 2 nova odbornika; poslednja 2 izmed „mladih“. Med „starimi“ in „mladimi“ teče ravno neko poravnavanje. O njega izidu prihodnjič. — Dr. Lavrič se preseli kot odvetnik v Tomin.